

CYKL | MIĘDZY KULTURAMI
GRUPA WIEKOWA | GIMNAZJUM I KLASY 7-8 SP

ANALIZA PSYCHOLOGICZNA

opracowanie: Natalia Milczarek

FILM | „CYGAN”, reż. M. Šulík

Nastoletni Adam po śmierci ojca musi zaakceptować bezduszne plany nowej głowy rodziny Žigo. Ojczym próbuje wychować go na przestępcę i zabrać mu nadzieję na lepszą przyszłość. Dla młodego, ambitnego i wrażliwego chłopca taki sposób życia jest nie do zaakceptowania, jednak rodzina i przyjaciele nie widzą ciężaru złych przyzwyczajzeń i niebezpiecznych układów, które rządzą w romskiej wiosce. Podążając za dziennikarzami, którzy przybywają na ich prowincję, chłopiec marzy, aby wyrwać się z patologicznego świata.

Przemoc, bieda, kradzieże, narkotyki, wulgaryzacja języka: cygański świat pokazany oczami romskiego nastolatka budzi wiele silnych uczuć i każe nam spojrzeć na otaczającą nas rzeczywistość z nowej perspektywy. Ten wyrazisty obraz, pełen trudnych scen i wątków, zachęca m.in. do refleksji nad bardziej ogólnymi rozwiązaniami dla dramatycznego błędnego koła, jakim jest sprzężenie przemocy i ubóstwa. Może stanowić też dobre narzędzie do zaangażowania młodych ludzi w walkę o tolerancję wobec mniejszości narodowych i do wychowania ich w szacunku dla drugiego człowieka, niezależnie od jego pochodzenia.

TEMATY DO OMÓWIENIA

Film stwarza okazję do omówienia z uczniami trzech tematów:

- Mniejszości narodowe i mniejszość romska w Europie Wschodniej
- Rasizm i dyskryminacja rasowa
- Asymilacja narodowa i tolerancja

Mniejszości narodowe i mniejszość romska w Europie Wschodniej

Filmowa romska wioska może istnieć gdzieś w naszym niedalekim sąsiedztwie, bo Cyganie to jedna z największych mniejszości nie tylko w Słowacji, lecz także w Polsce, Czechach i na Węgrzech. Jej członkowie nierzadko żyją w dramatycznych warunkach i nie radzą sobie w kraju zamieszkania. Jak wygląda codzienność przedstawicieli mniejszości narodowych? Jakie napotykają problemy? Należy zauważyć, że osoby te znajdują się w dość trudnym położeniu – nie mają takiego samego zaplecza jak rdzenni mieszkańcy, często nie znają języka, nie posiadają majątku; to oznacza utrudniony dostęp do pracy, edukacji, służby zdrowia itp., a w konsekwencji dalszą izolację (w tym miejscu można wspomnieć o nowojorskich dzielnicach Chinatown czy Greenpoint).

Trzeba zauważyć, że „Cygany” pokazuje świat słowackich Romów od strony ubóstwa i tragedii, jednak prezentuje tylko wycinek rzeczywistości. Warto, by nauczyciel przedstawił inne źródła wiedzy na temat tradycji i historii tego narodu, a także wspominał o innych mniejszościach narodowych w Polsce i omówił krótko ich ogólną sytuację.

Rasizm i dyskryminacja rasowa

Adam i jego bliscy doświadczają co chwila nietolerancji ze strony Słowaków – niby przypadkiem autobus zostawia go razem z bratem w środku zimy na przystanku w otwartym polu, członek organizacji promujących romską kulturę opowiada rasistowskie dowcipy, matka Adama zaczyna rodzić w korytarzu szpitala, czekając, aż ktoś zechce ją przyjąć na oddział...

Skąd biorą się w nas uprzedzenia rasowe, stereotypy? Czy przyczyną są realne doświadczenia, czy też lęk przed nieznanym? Co obecnie jest tylko stereotypem, a co realnym doświadczeniem? Co było pierwsze – zachowanie czy etykieta? Ważne, aby wskazać powszechne w Polsce uprzedzenia rasowe i zwrócić uwagę, że niezależnie od kraju ludność napływowa zawsze budzi w miejscowej społeczności obawy o utratę miejsc pracy i pewnych wartości (np. religijnych, światopoglądowych), a także o nasilenie się przestępczości.

Dyskusja może zmierzać do następującego wniosku: konflikty między przedstawicielami różnych kultur stanowią mieszanekę stereotypów i realnych doświadczeń; im więcej będzie pozytywnych doświadczeń, tym rzadziej będziemy odwoływać się do stereotypów, dzięki czemu zmaleje niebezpieczeństwo konfliktu. Co możemy zrobić, żeby tego dokonać?

Asymilacja narodowa i tolerancja

Kiedy nastoletni Adam i jego brat zostają pobici przez policjantów w trakcie przesłuchania, czujemy ból i mamy poczucie niesprawiedliwości, bo wiemy, że chłopcy robią to, co jest im narzucone przez osoby dorosłe i warunki, w jakich dorastają. Z innych scen w filmie dowiadujemy się, że czasem taki akt agresji może wywołać falę odwetu i potem niczym gigantyczna śniegowa kula zbić się w wielowiekową nienawiść między narodami. W filmie są też osoby, które czynią kroki, aby rozciąć ten gordyjski węzeł: ekipa, która nagrywa cygańskie pieśni, ksiądz i dziewczyna ze słowackiej organizacji, którzy próbują angażować młodzież w konstruktywne działania.

Co robią kraje, w których mieszka dana mniejszość, by ułatwić kontakt i asymilację przedstawicieli mniejszości? Co można zrobić? Czego młodzież oczekiwałaby, gdyby żyła w mniejszości w jakimś kraju? Warto wspomnieć tu o organizowanych w Polsce Dniach Uchodźcy oraz innych imprezach promujących kulturę danych mniejszości. Dyskusja na ten temat może przynieść pomysły na kolejne rozwiązania, a nawet dać początek inicjatywie na rzecz mniejszości narodowych żyjących w otoczeniu uczniów.